

12-1-1985

รายงานสัตว์ป่วย : โรคพิษสุนัขบ้าในโคและกระบือ

สนอง ศรีนันทพันธ์

นิมิตร ไตรวานาธรรม

พดุม ขุนจันทร์

Follow this and additional works at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjvm>

Part of the [Veterinary Medicine Commons](#)

Recommended Citation

ศรีนันทพันธ์, สสนอง; ไตรวานาธรรม, นิมิตร; and ขุนจันทร์, พดุม (1985) "รายงานสัตว์ป่วย : โรคพิษสุนัขบ้าในโคและกระบือ," *The Thai Journal of Veterinary Medicine*: Vol. 15: Iss. 4, Article 5.

DOI: <https://doi.org/10.56808/2985-1130.1422>

Available at: <https://digital.car.chula.ac.th/tjvm/vol15/iss4/5>

This Report is brought to you for free and open access by the Chulalongkorn Journal Online (CUJO) at Chula Digital Collections. It has been accepted for inclusion in The Thai Journal of Veterinary Medicine by an authorized editor of Chula Digital Collections. For more information, please contact ChulaDC@car.chula.ac.th.

โรคพิษสุนัขบ้าในโคและกระบือ : รายงานสัตว์ป่วย

สนอง ศรีนันทพันธ์ วท.บ., สพ.บ.*

นิมิตร ไตรวนาธรรม สพ.บ.*

ผดุม ขุนจันทร์ ป.สพ.*

บทย่อ

โค 9 ตัว และกระบือ 1 ตัว อายุตั้งแต่ 19 วัน ถึง 6 ปี แสดงอาการ ไม่กินอาหาร น้ำลายฟูมปาก ท้องผูก กระเจกตาขุ่นตาแดงและอาการทางระบบประสาท ระยะเวลาป่วยเฉลี่ย 3.2 วัน สัตว์ทุกตัวให้ผลบวกต่อโรคพิษสุนัขบ้า ด้วยการตรวจโดยวิธี Sellers' stain และ FA technique

บทนำ

โรคพิษสุนัขบ้า เป็นโรคที่มีปัญหาโรคหนึ่งในประเทศไทย เพราะนอกจากสัตว์ป่วยทุกตัวต้องตายโดยไม่มีทางรักษาแล้ว ยังเป็นอันตรายต่อชีวิตมนุษย์ด้วย โค กระบือเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดหนึ่งที่สามารถติดโรคนี้ได้ จากรายงานขององค์การอนามัยโลก ได้จัดความไวต่อการติดโรคพิษสุนัขบ้าของโค อยู่ในระดับเดียวกับแมว โดยมีความไวต่อการติดโรคสูงกว่าสุนัข ระยะฟักตัวของโรคเปลี่ยนแปลงได้มาก โดยพบเป็นโรคได้ตั้งแต่ 13 วัน หลังจากได้รับเชื้อจนถึงระยะเวลาหลายเดือน ซึ่งโดยเฉลี่ยถือว่าระยะฟักตัวของโรคในโคประมาณ 3 สัปดาห์ (Cited by Bruner & Gillespie, 1973) ระยะเวลาของการเป็นโรครก็เปลี่ยนแปลงมากเช่นกัน เช่น Radostis (1964) รายงานว่าโคแสดงอาการแล้วจะอยู่ต่อไปได้เพียง 2-4 วัน Jacobson (1966) รายงานว่าโคป่วยอยู่ได้ 10 วัน ส่วน Phillips และคณะ (1963) รายงานว่าโคสามารถอยู่ได้ถึง 14 วัน

* ศูนย์วิจัยสัตวและชันสูตรโรคสัตว์ภาคใต้ อ.ทุ่งสง จ.นครศรีธรรมราช

รายงานนี้ นอกจากจะบันทึกประวัติและอาการ เพื่อเป็นข้อมูลทางวิชาการแล้ว ยังอาจจะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ปฏิบัติงานกับโคและกระบือ ได้ตระหนักและระมัดระวัง เมื่อพบอาการที่น่าสงสัย

ประวัติและอาการสัตว์ป่วย ดูตารางที่ 1 และ 2

ตารางที่ 1 ประวัติและอาการสัตว์ป่วย

ลำดับที่	ชนิดสัตว์	พันธุ์	เพศ	อายุ	ระยะเวลาป่วย	อาการ
1.	กระบือ	พื้นเมือง	เมีย	5 ปี	3 วัน	ไม่กินอาหาร ซึม น้ำลายฟุ้งปาก ขากรรไกรแข็ง อ้าปากไม่ได้ กระจกตาขุ่น ตาแดงทั้งสองข้าง อุณหภูมิร่างกาย 38.5°C .
2.	โค	พื้นเมือง	เมีย	6 ปี	3 วัน	ไม่กินอาหาร ตกใจง่าย ชอบโล่ขวิดตัวอื่น ม่านตาเบิกกว้าง น้ำลายไหล ขาหลังอัมพาต
3.	โค	พื้นเมือง	ผู้	1 เดือน	2 วัน	ไม่กินอาหาร (นม) ท้องผูก น้ำลายฟุ้งปาก เดินตัวแข็ง โข่เข้ กระจกตาขุ่นทั้งสองข้าง มีขี้ตาเกรอะ ตาแดง ไม่มี ocular reflex อุณหภูมิร่างกายต่ำกว่า 35.0°C .

ตารางที่ 1 (ต่อ) ประวัติและอาการสัตว์ป่วย

ลำดับที่	ชนิดสัตว์	พันธุ์	เพศ	อายุ	ระยะเวลาป่วย	อาการ
4.	โค	ผสม	เมีย	2 $\frac{1}{2}$ ปี	4 วัน	ไม่กินอาหาร น้ำลายไหล ท้องผูก ปวดเบ่ง ส่งเสียงร้อง ชักตัวสั้น
5.	โค	พื้นเมือง	เมีย	5 ปี	3 วัน	ไม่กินอาหาร ท้องผูก เดินไม่ได้
6.	โค	พื้นเมือง	เมีย	5 เดือน	4 วัน	ไม่กินอาหาร น้ำลายพุ่งปาก ตัวแข็ง รังไม่มีจุดหมาย
7.	โค	พื้นเมือง	ผู้	1 $\frac{1}{2}$ ปี	4 วัน	ไม่กินอาหาร น้ำลายไหล แสดงอาการตื่นกลัว อุณหภูมิ 41.1 ^o ซ.
8.	โค	พื้นเมือง	ผู้	19 วัน	4 วัน	ร้อง ไม่กินนม
9.	โค	พื้นเมือง	เมีย	6 ปี	5 วัน	น้ำลายเหนียว แสดงอาการดุแล้วสงบ ลมนอน ตลอดระยะเวลาป่วยยังกินอาหารน้ำได้
10.	โค	พื้นเมือง	ผู้	1 $\frac{1}{2}$ ปี	2 วัน	ท้องผูก รังขนตันไม่กัดตัวเอง

ตารางที่ 2 สรุปลักษณะของโรคพิษสุนัขบ้าในโค กระบือ

อาการ		จำนวนที่ตรวจพบใน 10 ตัว	หมายเหตุ
1. การกินอาหาร	- ไม่กินอาหาร	8	ไม่มีรายงาน- 1 ตัว
	- กินอาหารได้ตามปกติ	1	
2. อาการที่ตา	- ตาแดง และกระจกตาขุ่น	2	
3. น้ำลาย	- ไหล/ฟุ้งปาก	6	
	- เหนียว	1	
4. ท้องผูก		4	
5. ร้อง		2	
6. อาการทางประสาท	- ดุร้าย	3	
	- ตีนกส่ว/ตกใจง่าย	2	
	- ริ่ง	2	
	- ชัก	1	
	- อัมพาต	1	
	- กัดตัวเอง	1	

ผล

การวินิจฉัยโรคพิษสุนัขบ้าทั้ง 10 รายนี้ วินิจฉัยโดยวิธี Sellers' stain และ FA technique ปรากฏว่าให้ผลบวกทั้ง 2 วิธี ทั้ง 10 ราย

วิจารณ์

การตรวจโรคพิษสุนัขบ้าโดยวิธี FA technique เป็นการตรวจวินิจฉัยที่ถูกต้องแม่นยำ และรวดเร็วที่สุด อาการที่แสดงไว้ในตารางที่ 1 และ 2 ไม่สมบูรณ์ทุกราย เพราะทราบประวัติและอาการจากเจ้าของสัตว์ เมื่อส่งหัวมาตรวจเท่านั้น มีเพียงบางราย เช่นรายที่ 1, 3 และ 7 ที่ตรวจอาการทางคลินิกโดยสัตวแพทย์ ระยะเวลาป่วยในรายงานนี้เฉลี่ย

3.2 วัน โดยปกติ สัตว์ป่วยด้วยโรคนี้มักกินอาหารไม่ได้ แต่จากรายงานนี้พบว่ามี 1 รายที่กินอาหารได้ปกติ ซึ่งตรงกับรายงานของ Phillips และคณะ (1963) และ Blood and Handerson (1974) อย่างไรก็ตามควรทดสอบโดยการตักน้ำให้กิน ซึ่งคณะผู้เขียนได้ทดสอบในรายที่ 1 (กระป๋อง) สัตว์แสดงอาการกระหายน้ำ แต่ไม่สามารถกินได้ ส่วนใหญ่พบว่าสัตว์ป่วยด้วยโรคนี้มีน้ำลายฟูมปาก และพบ 1 รายที่มีน้ำลายเหนียว พบอาการทางประสาท 6 รายใน 10 ราย ซึ่งจะแสดงออกในรูปของดุร้าย ตื่นกลัว ตกใจง่าย วิ่งพล่าน ชัก กัดตัวเองและอัมพาต อาการตาแดงและกระจกตาขุ่น พบใน 2 ราย และทั้งสองรายแสดงอาการร่วมกันทั้งตาแดงและกระจกตาขุ่น ทั้งสองรายนี้ไม่มีไขเลย ลักษณะตาแดงดังกล่าวจึงน่าจะเป็นเพราะเชื้อไวรัสในสัตว์เคี้ยวเอื้อง มักพบว่าสัตว์ที่ป่วยด้วยโรคพิษสุนัขบ้านี้มักมีอาการท้องผูก คงเนื่องมาจากสัตว์กินน้ำไม่ได้ ซึ่งเกิดสภาพขาดน้ำ ในรายที่ 4 พบอาการปวดเบ่งร่วมด้วย (tenesmus) ซึ่งตรงกับรายงานในต่างประเทศ (Radostis, 1964; Phillips et al. 1963; Blood and Handerson, 1974; Jensen and Mackey, 1979)

จากประวัติทั้งหมดสามารถทราบระยะฟักตัวของโรคเพียงรายเดียว คือรายที่ 3 ซึ่งประมาณ 10 วัน นอกนั้นไม่สามารถทราบได้เลยว่าสัตว์ได้รับเชื้อเมื่อใดและโดยวิธีไหน เป็นเพราะเจ้าของสัตว์ส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์แบบธรรมชาติ ไม่ได้ให้ความสนใจกับตัวสัตว์มากนัก ดังนั้นการที่เจ้าของบอกว่าไม่เคยถูกสัตว์อื่นกัดมาก่อน อาจเป็นเพราะไม่เห็นขณะที่ถูกกัด

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้เขียนขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ศูนย์วินิจฉัยและชันสูตรโรคสัตว์ภาคใต้ทุกท่าน ที่ให้ข้อมูลหรือรายละเอียดบางจุด ทำให้รายงานชุดนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Blood, D.C. and Handerson, J.A. 1974. In : Veterinary medicine. Philadelphia, Lea & Febiger, p. 531.
- Bruner, D.W. and Gillespie, J.H. 1973. Rabies and Other Rhabdoviruses. In : Hagan's Infectious Diseases of Domestic Animals. 6th ed. Ithaca and London, Cornell University Press, p. 1144.
- Jacobson, D. : Rabies in a Yearling Hereford Heifer. 1966. Vet. Med. Small. Anim. Clin. 61:60.
- Jensen, R. and Mackey, D.R. 1979. In: Disease of feedlot Cattle. Philadelphia, Lea & Febiger, p. 26.
- Phillips, M.S., Bratton, J.K., Janes, R.L., and Masterson, R.A. 1963. Fourteen Day Clinical Course of Rabies in a Cow. J. Am. Vet. Med. Ass. 143:1216.
- Radostis, O.M. 1964. The Clinical Diagnosis of Rabies in Cattle. Can. Vet. J. 5:76.

Summary

Rabies in Cattle and Buffalo : Case Report

*Sanong Srinunthapanth B.Sc., D.V.M.**

*Nimit Triwanatham D.V.M.**

*Padoom Khoonchan Cert. in Vet.**

Nine cattle and 1 buffalo which varied in age from 19 days old to 6 years old had clinical signs of unable to eat, hypersalivation, constipation, conjunctivitis, corneal opaque, and nervous signs. Average of course of disease was 3.2 days. All of them were positive to rabies by Sellers' stain and FA technique examinations.

* Southern Veterinary Diagnostic Laboratory Center, Tungson, Nakorn-srithammarat.